МВС УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

вул. Городоцька, 26, м. Львів, 79007
тел.: (032) 295-47-74 факс: (032) 233-11-19, 233-24-34
vdzr@lvduvs.edu.ua

31.08.2017 № 39/1929

На № 04-18/10-1147 від 20.06.2017

Голові Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України
Кожем'якіну А.А.
вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008

Шановний Андрію Анатолійовичу!

Надсилаємо пропозиції та зауваження щодо удосконалення положень Кримінального процесуального кодексу України з урахуванням наявних прогалин, колізій, невідповідностей та на підставі практики застосування.

Додаток: пропозиції та зауваження на 15 аркушах.

З повагою
ректор Львівського державного університету внутрішніх справ полковник поліції **Р.І. Благута**

Телефанко 097 98 56 494

Апарат Верховної Ради України
04.09.2017 16:50
2000111
ВХ. №

000403

Пропозиції та зауваження
на виконання доручення Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України щодо удосконалення положень Кримінального процесуального кодексу України

Аналіз положень нового КПК України 2012 р. свідчить про те, що немало пропозицій його розробниками внесено без урахування тісного зв'язку, несуперечливості, взаємоузгодженості матеріального та процесуального кримінального законів.

1. Це, передусім, стосується такого нововведення як кримінальний проступок. Спочатку потрібно було запровадити поняття «кримінальний проступок» у матеріальний закон, передбачити відповідальність за вчинення відповідних діянь, і лише потім у КПК прописати, як здійснюється процес їх розслідування.

Більше того, у **ст.497 КПК України 2012 р.** передбачено, що до дитини, яка обвинувачується у вчиненні вперше кримінального проступку, та виправлення якої можливе без застосування покарання, суд вправі застосувати примусовий захід виховного характеру. Якщо зараз примусові заходи виховного характеру застосовуються у разі вчинення більш суспільно-небезпечних діянь (злочину невеликої тяжкості чи необережного злочину середньої тяжкості), то логічно було б застосовувати їх і до дітей, які вчинили діяння, що займатимуть проміжне становище між адмінпроступком і злочином невеликої тяжкості. Але у будь-якому разі: це питання повинно бути вирішене у запланованому для прийняття Законі України про кримінальні проступки.

2. Нечіткість розуміння того, що належить до предмету правового регулювання кримінального та кримінально-процесуального права призвело до того, що у КПК України 2012 р. з'явилися й інші норми, які мають суто матеріально-правовий характер.

Так, у ч.1-2 **ст.515 КПК України 2012 р.** зазначено, що у разі видужання особи, яка після вчинення кримінального правопорушення захворіла на психічну хворобу або в неї настав тимчасовий розлад психічної діяльності чи інший хворобливий розлад психіки, які позбавляли її можливості усвідомлювати свої дії або керувати ними, суд (на підставі висновку лікарів-психіатрів) припиняє застосування примусового заходу медичного характеру. Це є підставою для подальшого проведення досудового розслідування чи судового розгляду. А далі, у ч.3 цієї ж статті йдеться про те, що у разі засудження такої особи до арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців чи позбавлення волі, час перебування її в медичній установі зараховується в строк відбування покарання. Звісно, останньому положенню місце – явно не в КПК.

3. Аналогічна ситуація – з положенням **ч.1 ст.502 КПК 2012 р.**, де передбачено можливість дострокового звільнення неповнолітнього, поведінка якого свідчить про перевиховання, від застосовуваного примусового заходу виховного характеру. Визнаючи в цілому важливість застосування заходів заохочення (у тому числі й щодо дітей), їх потрібність, все ж доводиться констатувати, що місце такої норми – у КК. Доки в останньому така норма ще

не передбачена, то таке стимулювання соціально схвалюваної поведінки дитини, незважаючи на її соціальну корисність, на жаль, не можливе. Адже згідно з ч.3 ст.3 КК України, «злочинність діяння, його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом» Безумовно, дострокове звільнення від застосування зазначених примусових заходів є отим «іншим кримінально-правовим наслідком».

Інші ж положення цієї статті, які передбачають, що: 1) таке рішення приймає суд, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться спеціальна навчально-виховна установа; 2) що ухвала суду може бути постановлена за наслідками клопотання неповнолітнього (його захисника, законного представника) чи прокурора; 3) що при прийнятті рішення з'ясовується думка ради спеціальної навчально-виховної установи, є процедурними і їм справді місце у КПК.

Є й інші вади регулювання процедури дострокового звільнення від примусових заходів виховного характеру, передбачених ст.502 КПК.

Зокрема, звертає на себе увагу невідповідність назви статті 502 КПК 2012 року «Дострокове звільнення від примусового заходу виховного характеру» (яка фактично передбачає дострокове звільнення від будь-якого примусового заходу виховного характеру) та текстом статті, яка передбачає дострокове звільнення лише від примусового заходу виховного характеру , передбаченого п.5 ч.2ст.105 КК України, а саме - направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків.

До того ж, ст.502 КПК міститься у §2 Глави 38 цього Кодексу, яка має назву «Застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які *не досягли віку кримінальної відповідальності*»:

- передусім, кримінальна відповідальність віку не має, коректним є використання терміну «вік, з якого настає кримінальна відповідальність»;

- окрім того, розміщення цієї статті саме у цьому параграфі може підштовхнути до неправильної думки, згідно з якою зазначений вид заохочення законодавець планував застосовувати лише щодо дитини, яка на момент вчинення суспільно-небезпечного діяння не досягла віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Це ж насправді не так, і є лише недоліком законодавчої техніки. Цей захід заохочення варто застосовувати (звісно ж, як уже зазначалося, після врегулювання підстав застосування даного заходу у КК) і до дітей більш старшого віку. А тому ця стаття мала б бути розташована у §1 «Загальні правила кримінального провадження щодо неповнолітніх» Глави 38 КПК.

4. **Ст.536 КПК України 2012 р**. «Відстрочка виконання вироку» теж є яскравим свідченням «незалежності» (чи, швидше, відірваності) матеріального та процесуального кримінальних законів. У ній йдеться про те, що виконання вироку про засудження особи до виправних робіт, арешту, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні для військовослужбовців, позбавлення волі може бути відстрочено: 1) при тяжкій хворобі засудженого, яка перешкоджає відбуванню покарання – до його видужання; 2) при вагітності засудженої або наявності у неї малолітніх дітей – на час вагітності або до досягнення дитиною трьох років (якщо особу засуджено за вчинення злочину, що не є особливо тяжким); 3) коли негайне відбування покарання може потягти

за собою винятково тяжкі наслідки для засудженого або його сім'ї через особливі обставини (пожежа, стихійне лихо, тяжка хвороба або смерть єдиного працездатного члена сім'ї тощо) – на строк, встановлений судом, але не більше 1 року з дня набрання вироком законної сили. Отже, у КПК 2012 р. міститься ще одне положення, матеріально-правова природа якого очевидна.

5. Іноді норми КПК не тільки визначають порядок застосування норм кримінального права, але й розширюють зміст гіпотез цих норм. Так, у КПК України встановлено заборону на звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку: з дієвим каяттям, примиренням обвинуваченого, підсудного з потерпілим, із застосуванням до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру з передачею особи на поруки колективу підприємства, установи, організації, із закінченням строків давності якщо обвинувачений проти цього заперечує і вимагає продовження провадження у кримінальній справі в загальному порядку. При цьому у відповідних статтях КК нічого не сказано про таку умову звільнення від кримінальної відповідальності як відсутність у обвинуваченого, підсудного заперечень проти цього. Передбачена нормами процесуального права відсутність у обвинуваченого, підсудного заперечень, є, по-суті, додатковою фактичною підставою прийняття рішення про звільнення від кримінальної відповідальності (не маючи при цьому ніякого відношення до самої процедури його винесення). Опис же фактичних підстав звільнення від кримінальної відповідальності можливий тільки в нормах кримінального права. Очевидно, що в наведеному вище випадку кримінально-процесуальний закон регулює не порядок звільнення від кримінальної відповідальності, а доповнює опис юридичних фактів, що лежать в основі такого звільнення (та які містяться у кримінально-правових нормах), ще однією обов'язковою за своїм характером підставою – відсутністю заперечень з боку особи, щодо якої здійснюється кримінальне переслідування. Звісно, якщо однією із підстав звільнення від кримінальної відповідальності потрібно враховувати волевиявлення особи, що переслідується в кримінальному порядку, то таку обставину слід було б викласти в гіпотезах відповідних норм КК, а не КПК. Така ситуація на практиці іноді призводить до того, що розглядувана конкуренція вирішується на користь норм кримінального права: за наявності передбачених ними підстав, кримінальне переслідування припиняється без встановлення наявності чи відсутності заперечень проти цього підсудного. Погодитися із таким підходом тяжко, адже звільнення від кримінальної відповідальності – це комплексний, міжгалузевий інститут. А тому однозначно встановити норму матеріального чи процесуального кримінального права, яка повинна бути застосована в даному випадку, не так то й просто: це ж є ще одним із аргументів на користь твердження про необхідність взаємоузгодженості норм зазначених галузей права.

6. Суперечливим у матеріальному та процесуальному кримінальних законах є підхід законодавця щодо можливої кількості застосовуваних до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру: так у ч.3 ст.105 КК України сказано, що їх може бути застосовано *кілька*. Натомість у **п.3 ч.1 ст.501 КПК** 2012 р. однозначно йдеться про те, що до дитини може застосовуватися лише *один* із зазначених заходів.

7. Неврахування зв'язку цих галузей права виявляється у тому, що КК України встановлює підстави для скасування рішення про застосування до неповнолітнього примусових заходів виховного характеру, проте порядок прийняття цього рішення не регламентований ні у КПК 1961 р, ні у КПК 2012 р.

8. Через суперечність у положеннях КК та КПК втрачає своє процесуальне значення передбачене в КК України розмежування застосування примусових заходів виховного характеру – у разі звільнення від кримінальної відповідальності та покарання. Причому таке розмежування випадків застосування зазначених заходів не має відображення і у новому КПК 2012 р. У ньому теж (як і у КПК України 1960 р.) передбачено лише процесуальну форму звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням до дитини примусових заходів виховного характеру (ч.3 ст.497 КПК України 2012 р.).

9. Варто звернути увагу й на нерозробленість проблеми, пов'язаної з ситуацією, коли у підозрюваного (обвинуваченого) є всі передбачені кримінальним законодавством ознаки особи, яка підлягає кримінальній відповідальності, однак дані про цю особу встановити не вдалося (наприклад, особа взагалі відмовляється повідомити які-небудь відомості про себе; або ж називає себе вигаданим ім'ям. Аналіз положень нового КПК 2012 р. (як, зрештою, й КПК 1960 р.) приводить до висновку про те, що вони не дозволяють притягнути до кримінальної відповідальності та засудити особу, яка володіє всіма ознаками суб'єкта злочину, особисті дані якого не встановлені. Звісно, можна присвоїти такій особі прізвище, ім'я та по-батькові аналогічно до процедури, відомої законодавству про запис актів цивільного стану. Однак для реалізації такої пропозиції потрібне внесення відповідних змін та доповнень до кримінально-процесуального законодавства.

10. Зв'язок матеріального та процесуального кримінального права виявляється і при визначенні кола діянь, що належать до категорії справ приватного обвинувачення **(ст.477 КПК 2012 р.)**. До матеріально-правових підстав виділення такої категорії кримінальних справ належить характер та ступінь тяжкості скоєного злочину.

Аналіз цих підстави виділення справ, кримінальне провадження щодо яких може бути розпочате не інакше як на підставі заяви потерпілого, дає підстави стверджувати, що він не завжди був врахований розробниками нового КПК 2012 р.

Отож, до матеріально-правових підстав виділення такої категорії кримінальних справ належить *характер та ступінь тяжкості скоєного злочину*. В юридичній літературі практично одностайним є твердження, відповідно до якого діяння, справи про які можуть порушуватися не інакше як за скаргою приватної особи, однозначно не повинні відноситися до тяжких чи особливо тяжких злочинів.

Натомість у КПК України 2012 р. його розробники не завжди притримуються зазначеного підходу. Зокрема, діяння, передбачені ч.2 ст.152, ч.4 ст.185, ч.4 ст.186, ч.3 ст.189, ч.3 ст.190 КК України, належать до тяжких злочинів, а діяння, передбачені ч.5 ст.185, ч.5 ст.186, ч.4 ст.189, ч.4 ст.190 цим Кодексом – це взагалі особливо тяжкі злочини! А тому вони, на мою думку,

однозначно не повинні належати до справ приватного обвинувачення (навіть тоді, коли постраждалий від такого діяння та винний пов'язані особливими родинними стосунками чи коли шкода була заподіяна виключно власності потерпілого або ж коли винний щодо потерпілого виступав як найманий працівник).

Значною характеристикою діянь даної категорії є також *специфічність об'єкта посягання, характер охоронюваних благ.* Тільки діяння, що посягають на приватні інтереси, які не зачіпають більшою мірою публічні інтереси, можуть переслідуватися в приватному порядку. Звісно, злочинів, які посягають виключно на приватні інтереси, в «чистому» вигляді не існує з огляду хоча б на законодавче визначення злочину (ч.1 ст.11 КК України) як суспільно небезпечного, а не індивідуально небезпечного діяння. Проте так звані «багатооб'єктні» злочини, які спрямовані проти інтересів приватної особи та публічних інтересів, не повинні входити до переліку діянь, кримінальне провадження щодо яких може бути розпочате лише на підставі заяви потерпілого.

А тому, поза всяким сумнівом, помилковим є віднесення розробниками КПК України 2012 р. до справ, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення, діянь, передбачених:

- *ст.203-1 КК* - «Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування матриць, обладнання та сировини для їх виробництва» (адже об'єктом даного злочину є не тільки авторське право і суміжні права, але й регламентований законодавством порядок здійснення господарської діяльності, що полягає у виробництві, експорті та імпорті дисків для лазерних систем зчитування матриць, обладнання та сировини для їх виробництва);

- *ч.1 ст.206 КК* - «Протидія законній господарській діяльності» (тому що об'єктом цього злочину окрім психічної недоторканості особи, є ще й встановлений порядок здійснення господарської діяльності у частині забезпечення свободи підприємницької діяльності);

- *ст.219 КК* - «Доведення до банкрутства» (оскільки відповідне посягання заподіює шкоду публічному інтересу - встановленому законодавством порядку здійснення господарської діяльності у частині забезпечення інтересів громадян, юридичних осіб та держави від ризиків, пов'язаних із неплатоспроможністю суб'єктів господарської діяльності, яка юридично фіксується під час розгляду справ про банкрутство такого суб'єкта);

- *ст.229 КК* - «Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару» (бо крім заподіяння таким діянням негативних наслідків правам і законним інтересам споживачів, шкода завдається також встановленому законодавством порядку охорони та використання знаків для товарів і послуг, фірмових найменувань, кваліфікованого зазначення походження товару як засобу індивідуалізації учасників господарського обороту);

- *ст.231 КК України* - «Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, які становлять комерційну або банківську таємницю» та ст.232 цього ж Кодексу - «Розголошення комерційної або банківської таємниці» (тому що діянням здійснюється посягання на встановлений порядок

здійснення господарської діяльності в частині забезпечення чесної конкуренції між її суб'єктами);

- *ст.232-1 КК* - «Незаконне використання інсайдерської інформації» (бо посягання здійснюється не лише на відносини власності, але й на встановлений порядок здійснення господарської діяльності в частині забезпечення нормального функціонування ринку цінних паперів, а також на відносини добросовісної економічної конкуренції);

- *ст.232-2 КК* - «Приховування інформації про діяльність емітента» (оскільки об'єктом посягання є не тільки відносини власності, але й порядок обігу цінних паперів у частині забезпечення прав інвесторів);

- *ч.1та 2 ст.289 КК* - «Незаконне заволодіння транспортним засобом»(адже безпосереднім об'єктом цього злочину є не тільки право власності на автомототранспортні засоби, але й безпека їх руху по вулицях та дорогах, що має гарантувати безпеку життя і здоров'я пішоходів);

- *ч.1 ст.296 КК* – «Хуліганство» (тому що основним безпосереднім об'єктом даного діяння є громадський порядок, тобто цим діянням здійснюється посягання на публічні інтереси);

- *ст.356 КК України* («Самоправство») (оскільки об'єктом даного злочину є не лише встановлений законодавством порядок реалізації приватними особами своїх прав та обов'язків, але й нормальна управлінська діяльність та авторитет органів державної влади та органів місцевого самоврядування);

- *ст.357 КК* - Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження» (бо діяння посягає на встановлений законодавством порядок обігу й використання документів, який забезпечує нормальну діяльність підприємств (установ, організацій), та права і законні інтереси громадян, порядок документального посвідчення фактів, які мають юридичне значення).

З урахуванням наведених вище міркувань, до справ, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення, не можна відносити також справи про злочини, які знаходяться в розділі XVII КК «Злочини в сфері службової діяльності». А тому віднесення законодавцем до такої категорії справ діянь, передбачених: *ст.364-1 КК* «Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», *ст.365-1 КК* «Перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми» та *ст.365-2 КК* «Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги», є абсолютно безпідставним.

Слід зазначити, що до аналізованої категорії не можуть також належати злочини, спеціальним суб'єктом яких є службова особа, але які містяться в інших розділах КК України. Адже використання винним свого службового становища передбачає заподіяння шкоди не тільки інтересам приватних осіб, але й інтересам служби, що зачіпає публічний інтерес. Отже, кримінальне переслідування таких діянь повинно здійснюватися в публічному порядку. Законодавець у КПК 2012 р. і тут відходить від загальновизнаних в науці

матеріально-правових підстав виділення справ, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення, і відносить до справ цієї категорії діяння, передбачені *ч.2 ст.189* та *ч.3 ст.229 КК України.*

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що прагнення до простого кількісного збільшення складів злочинів, що належать до справ, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення, занадто широке визначення меж розсуду постраждалого при вирішенні ним питання про ініціювання кримінального переслідування значної кількості діянь, іноді є геть невиправданим.

Крім цього, необхідно:

11. Розширити коло питань, які підлягають вирішенню під час виконання судових рішень в кримінальному провадженні, зокрема доповнивши їх перелік передбачений у ст. 537 КПК України наступними, зокрема: 1) продовження, зміна чи припинення застосування примусових заходів медичного характеру; 2) звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку; 3) дострокове звільнення неповнолітнього від примусового заходу виховного характеру у виді направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи.

12. **Ст.537 КПК України** також необхідно доповнити **п.14** такого змісту «про встановлення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі», оскільки це передбачено ст. 158 Кримінально виконавчого кодексу України, а також **п.15** «про застосування чи незастосування амністії», так як це передбачено ст. 3 Закону України «Про застосування амністії в Україні». Відповідно пункт чотирнадцятий ст.537 КПК України викласти пунктом **16** в наступній редакції: «Інші питання про всякого роду сумніви у вироку, які не стосуються його суті і не погіршують становище засудженого».

13. Доповнити перелік учасників кримінального провадження, викладений у п. 25 ст. 3 КПК України ще й такими учасниками як: представник органу чи установи виконання покарань, представник лікарської комісії, яка дала висновок про стан здоров'я засудженого, особа, яка відбула покарання, представник спостережної комісії, представник спеціальної навчально-виховної установи.

14. Внести зміни і доповнення до статті 20 КПК України «Забезпечення права на захист», положеннями наступного змісту: «Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд зобов'язані роз'яснити підозрюваному,обвинуваченому, виправданому, засудженому їх права та забезпечити право на кваліфіковану правову допомогу з боку обраного ним чи призначеного захисника, а також забезпечити всіма передбаченими законом засобами і способами можливість реалізації та захисту всіх інших наданих їм законом прав та законних інтересів на кожній стадії кримінального провадження, в тому числі охорону та захист їх особистих і майнових прав».

15. До ч. 3 ст. 20 КПК внести доповнення та викласти її у такій редакції: «У випадках, передбачених цим Кодексом та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, підозрюваному, обвинуваченому, засудженому правова допомога надається безоплатно за рахунок держави».

16. Доповнити частину третю та четверту статті 43 КПК України «Виправданий, засуджений», положеннями, які конкретизували б права

засудженого, виправданого в стадії виконання судових рішень наступного змісту:

ч. 3 «Крім прав, передбачених статтею 42 КПК України, засуджений в стадії виконання судових рішень також має право: 1) ознайомлюватися з поданими в суд документами та матеріалами, що підлягають розгляду і вирішенню в порядку виконання судових рішень; 2) захищати себе особисто або залучати захисника; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави, у випадках, передбачених КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку із відсутністю коштів на її оплату; 3) брати участь в судовому розгляді питань, пов'язаних з виконанням судових рішень; 4) заявляти клопотання і відводи; 5) подавати суду документи та інші докази; 6) звертатись до суду з клопотанням про відстрочку виконання вироку; про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання або про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким; про звільнення від покарання за хворобою; про звільнення від призначеного покарання з випробуванням після закінчення іспитового строку; про звільнення від покарання і пом'якшення покарання у випадках, якщо він засуджений за діяння, караність якого усунена новим законом, або якщо призначена йому міра покарання перевищує санкцію нового закону (частина друга і третя ст. 74 КК України); про заміну виправних робіт штрафом, якщо він після постановлення вироку став непрацездатним;про заміну засудженому, який є військовослужбовцем строкової служби покарання у вигляді позбавлення волі, покаранням у вигляді тримання в дисциплінарному батальйоні (ч. 1 ст. 62 КК України); про звільнення від відбування покарання вагітної жінки і жінки яка має дітей віком до трьох років; про зміну умов тримання засудженого до позбавлення волі, а саме переведення з приміщень камерного типу в звичайні жилі приміщення колонії максимального рівня безпеки або колонію середнього рівня безпеки; із звичайних жилих приміщень колонії максимального рівня безпеки в колонію середнього рівня безпеки; з колоній мінімального і середнього рівня безпеки - до дільниці соціальної реабілітації; звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку; про вирішення судом всякого роду сумнівів у вироку, які не стосуються його суті і не погіршують становище засудженого; про про оскарження інших рішень, дій чи бездіяльності адміністрації установи виконання покарань; про зміну обов'язків, покладених на засудженого, звільненого від відбування покарання з випробуванням; 7) брати участь в дослідженні поданих до суду документів; 8) давати пояснення з приводу питань, які розглядаються судом; 9) оскаржувати в установленому КПК України порядку судові рішення до апеляційного суду, знати про подані на них апеляційні скарги і подавати на них заперечення; 10) інші права, передбачені ст. 42 КПК України та іншими нормами КПК України».

ч. 4 «Виправданий, в стадії виконання судових рішень також має право: 1) бути негайно звільненим з-під варти у разі винесення виправдувального вироку; 2) захищати себе особисто або залучати захисника; на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави, у випадках, передбачених КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, в тому числі у зв'язку із відсутністю коштів на її оплату; 3)

звертатись до суду із клопотанням про скасування заходів забезпечення цивільного позову та можливої конфіскації майна, арешту майна та інших заходів забезпечення кримінального провадження), повернення тимчасово вилученого майна; 4) звертатись до суду із клопотанням про поновлення в правах, обмежених під час кримінального провадження, про вирішення питання щодо речових доказів і документів та процесуальних витрат; 5) збирати і подавати до суду докази; 6) брати участь у судовому розгляді питань, пов'язаних із виконанням судового рішення; 7) давати пояснення; 8) оскаржувати в апеляційному порядку судові рішення, знати про подані на них апеляційні скарги, заяви про їх перегляд, подавати на них заперечення; 9) користуватись іншими правами, які передбачені ст. 42 КПК України та іншими нормами цього Кодексу».

17. Доповнити частину четверту ст. 46 КПК України та викласти її у такій редакції: «Захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику, з моменту надання документів, передбачених статтею 50 цього Кодексу, слідчому, прокурору, слідчому судді, суду».

18. Доповнити у частині першій ст. 48 КПК України, окрім підозрюваного, обвинуваченого, ще й засудженого, як осіб, які можуть у будь який момент залучати захисника.

19. Доповнити частину першу ст. 91 КПК України пунктом 8 такого змісту: «обставини, що є підставою для вирішення питань, пов'язаних із виконанням судових рішень».

20. Доповнити статтю 92 частиною третьою наступного змісту: «Обов'язок доказування обставин, що є підставою для вирішення питань, пов'язаних із виконанням судових рішень покладається на сторону, що звертається із відповідним клопотанням (поданням)».

21. Доповнити у частині першій ст. 95 КПК України, в якості самостійного джерела доказів таким джерелом, як «показання засудженого» та викласти її в наступній редакції: «Показання - це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні, що мають значення для цього кримінального провадження».

22. Передбачити можливість потерпілому самостійно залучати експерта на договірних засадах, доповнивши відповідним положенням ч. 2 ст. 243 КПК України.

23. Передбачити процесуальний статус захисника свідка, шляхом закріплення його прав у кримінальному провадженні. А саме слід було б передбачити наступні його права: 1) право бути присутнім під час допиту та під час проведення інших процесуальних дій; 2) наданні свідку в присутності слідчого консультацій; 3) заперечувати проти незаконних дій слідчого щодо порядку проведення ним допиту та проведення інших процесуальних дій; 4) задавати свідку з дозволу слідчого питання; 5) робити письмові зауваження з приводу правильності і повноти записів у протоколі слідчої дії; 6) робити заяви

про порушення прав та законних інтересів свідка в кримінальному провадженні, які повинні бути занесені до протоколу; 7) оскаржувати неправомірні дії слідчого, прокурора в порядку, передбаченому ст. 303 КПК України.

24. Змінити назву Розділу VIII КПК України «Виконання судових рішень» на запропоновану «Провадження щодо звернення судових рішень до виконання та розгляду питань, пов'язаних з їх виконанням».

25. Виділити в межах Розділу VIII «Провадження щодо звернення судових рішень до виконання та розгляду питань, пов'язаних з їх виконанням» дві глави під назвою: Глава I «Набрання судовим рішенням законної сили та зверненням його до виконання», та Глава II - «Порядок розгляду та вирішення питань, які пов'язані із виконанням судових рішень».

26. Доповнити ст. 49 КПК України «Залучення захисника слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням» таким суб'єктом права на безоплатну правову допомогу як засуджений, виправданий шляхом внесення відповідних доповнень до ст. 49 КПК України.

27. Викласти ч. 4 ст. 36 Кримінально-виконавчого кодексу України «Порядок виконання покарання у виді громадських робіт» та ч. 4 ст. 41 Кримінально-виконавчого кодексу України «Порядок виконання покарання у виді виправних робіт» у наступній редакції: «Вирок суду приводиться до виконання не пізніше десятиденного строку з дня звернення його до виконання судом».

28. Доповнити Розділ VIII КПК України окремою статтею, яка регулювала б порядок звернення до виконання виправдувального вироку та ухвали про закриття кримінального провадження, виклавши її в наступній редакції:

«Звернення до виконання виправдувального вироку, а також ухвали суду про закриття кримінального провадження:

1. Виправдувальний вирок, ухвала суду про закриття кримінального провадження у частині скасування запобіжного заходу та інших заходів забезпечення кримінального провадження звертається судом до виконання негайно після його проголошення.

2. Одночасно із проголошенням виправдувального вироку суд зобов'язаний роз'яснити виправданій особі порядок поновлення її порушених прав і вжити необхідних заходів для відшкодування шкоди, завданої особі незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду.

3. З метою повернення застави, як запобіжного заходу, ухвала про звернення виправдувального вироку в цій частині до виконання разом із копією вироку направляється до фінансового органу, на депозиті якого знаходиться застава.

4. Після набрання виправдувальним вироком законної сили, суд направляє ухвалу про звернення вироку до виконання разом із копією виправдувального вироку за місцем роботи, проживання виправданого, а також

до інших установ, організацій та підприємств, на які він вкаже, а у випадку його смерті – члени його сім'ї та близькі родичі.

5. Після набрання виправдувальним вироком законної сили, суд надсилає відповідну ухвалу разом із копією вироку керівникам відповідних засобів масової інформації для оприлюднення повідомлення про реабілітацію громадянина, якщо інформація про кримінальне переслідування цього громадянина була раніше викладена в засобах масової інформації».

29. Доповнити розділ VIII КПК України новою статтею такого змісту:

«Звернення до виконання обвинувальних вироків із призначенням засудженому різних видів покарань» та викласти її у наступній редакції:

«Звернення до виконання обвинувальних вироків із призначенням засудженому різних видів покарань» та викласти її у наступній редакції:

1. Вирок із призначенням покарання, що обмежує або позбавляє особисту волю засудженого (арешт, обмеження волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, позбавлення волі на певний строк, довічне позбавлення волі), звертається до виконання ухвалою суду, яка разом із копією вироку направляється: а) адміністрації місця попереднього ув'язнення - якщо засуджений утримується під вартою; б) територіальних органів Центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, або до відповідного дисциплінарного батальйону – якщо він перебуває на волі.

2. Вирок суду із призначенням покарання у вигляді громадських або виправних робіт, звертається до виконання ухвалою суду, яка разом із копією вироку направляється уповноваженого органу з питань пробації, а вироки із призначенням покаранням у виді виправних робіт – додатково за місцем роботи засудженого.

3. Вирок з призначенням покарання у вигляді штрафу або конфіскації майна, звертаються до виконання: а) вирок із призначенням покарання у вигляді штрафу, який виконується добровільно засудженим, звертається до виконання відповідною ухвалою суду, яка разом із копією вироку суду направляється безпосередньо засудженому; б) вирок із призначенням покарання у вигляді штрафу як додаткового покарання звертається до виконання шляхом направлення виконавчого листа разом із копією вироку до органів державної виконавчої служби; в) вирок, що передбачає як додаткове покарання у виді конфіскації майна звертається до виконання шляхом надіслання судом виконавчого листа, копії опису майна і копії вироку для виконання органам державної виконавчої служби, про що суд сповіщає відповідну фінансову установу.

4. Вирок суду, що встановлює обмеження певного виду професійної діяльності (позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, службові обмеження для військовослужбовців), звертається до виконання наступним чином: а) вирок із призначенням покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, призначеного як основне покарання, а також як додаткове до основних покарань звертається до виконання ухвалою суду, яка разом із копією вироку направляється уповноваженому органу з питань пробації за місцем проживання засудженого, а в разі призначення цього виду покарання як додаткового –

установі або органу, який виконує основне покарання, а також адміністрації підприємства, установи, організації, де працює засуджений; б) вирок суду, яким передбачено службове обмеження для військовослужбовця, звертається до виконання ухвалою суду, як разом із копією вироку направляється командиру військової частини, де проходить службу засуджений військовослужбовець.

5. Вироки з призначенням покарання у вигляді позбавлення військового, спеціального звання, рангу чину або кваліфікаційного класу звертаються до виконання відповідною ухвалою суду, яка разом із копією вироку направляється тому органу або посадовій особі, що присвоїли таке звання, ранг, чин, кваліфікаційний клас».

30. Розділ VIII КПК України пропонуємо доповнити окремою статтею, яка регулювала б порядок звернення до виконання ухвал суду про застосування до особи примусових заходів медичного та виховного характеру і викласти її у наступній редакції:

«1. Ухвала суду про застосування примусових заходів медичного характеру звертається судом до виконання шляхом направлення її: 1) до закладу охорони здоров'я, який надає психіатричну допомогу за місцем проживання неосудної чи обмежено осудної особи, або до органу, в якому тримається засуджена до позбавлення волі обмежено осудна особа – у разі застосування примусового заходу медичного характеру у вигляді надання амбулаторної психіатричної допомоги допомоги; 2) до закладу охорони здоров'я, в якому лікується особа – а) у разі застосування примусового заходу медичного характеру у вигляді примусової госпіталізації неосудної особи до психіатричного закладу зі звичайним наглядом; до закладу охорони здоров'я за місцем її проживання – б) у випадку перебування цієї особи вдома, а також до органів внутрішніх справ - в обох випадках, якщо у цьому є потреба; 3) до органу внутрішніх справ, на який покладається виконання рішення суду про госпіталізацію – у разі застосування примусового заходу медичного характеру у вигляді примусової госпіталізації неосудної особи до психіатричного закладу з посиленим чи суворим наглядом або тримання її під вартою.

2. Ухвала суду про застосування примусових заходів виховного характеру звертається судом до виконання шляхом направлення її: 1) у разі застосування примусового заходу виховного характеру у вигляді застереження – неповнолітньому, його батькам, законним представникам; 2) у разі застосування примусового заходу виховного характеру у вигляді обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього – неповнолітньому, його батькам, законним представникам, а також громадському вихователю, у разі призначення його судом неповнолітньому; 3) передача неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх заміняють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання – відповідним особам, під нагляд яких передається неповнолітній; 4) покладення на неповнолітнього, який досяг п'ятнадцятирічного віку і має майно, кошти або заробіток, обов'язку відшкодування заподіяних майнових збитків – безпосередньо неповнолітньому; 5) направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення – до кримінальної міліції у справах дітей».

31. Доповнити статтю 404 чинного Кримінального процесуального кодексу України частиною п'ятою наступного змісту: «У разі виявлення у рішенні суду першої інстанції сумнівів, що не стосуються суті вироку, але ускладнюють його виконання,суд апеляційної інстанції у разі залишення вироку без змін, зміни його або скасування вироку та закриття кримінального провадження вправі окремою ухвалою усунути такі сумніви».

32. Доповнити ст. 538 КПК України «Питання, які вирішуються судом після виконання вироку» такими учасниками як захисник та законний представник особи, яка відбула покарання та викласти її у наступній редакції: «Після відбуття покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі суд, який ухвалив вирок, має право розглянути питання про зняття судимості з цієї особи за її клопотанням або за клопотанням її захисника чи законного представника».

33. Доповнити Розділ VIII КПК України окремою статтею «Порядок звільнення від подальшого відбування покарання засудженого, який захворів на психічну хворобу під час відбування покарання та застосування до нього примусових заходів медичного характеру» наступного змісту:

«1. Питання про звільнення від подальшого відбування покарання засудженого, який захворів на психічну хворобу під час відбування покарання та застосування до нього примусових заходів медичного характеру розглядається судом за місцем відбування засудженим покарання за поданням установи , яка відає відбуванням покарання, прокурора, а також за клопотанням засудженого його захисника та законного представника на підставі висновку лікарів – психіатрів. Судовий розгляд здійснюється з обов'язковою участю прокурора, засудженого, якщо цьому не перешкоджає характер його психічного захворювання, його захисника та законного представника, а також представника лікарської комісії (лікаря-психіатра), яка дала висновок про психічне захворювання засудженого.

2. У разі задоволення подання (клопотання) про звільнення від подальшого відбування покарання засудженого, який захворів на психічну хворобу під час відбування покарання, суддя вправі застосувати до нього примусові заходи медичного характеру відповідно до статтей 92-95 Кримінального Кодексу України. На ухвалу судді з питань, визначених у цій статті протягом семи днів з дня її оголошення прокурор, засуджений його захисник та законний представник, а також орган, що відає відбуванням покарання вправі подати апеляційну скаргу до апеляційного суду.

3. Порядок продовження, зміни та припинення примусових заходів медичного характеру до засудженого, який захворів на психічну хворобу під час відбування покарання, визначається ст.ст. 512, 514, 516 КПК України».

34. Доповнити Розділ VIII КПК України статтею «Порядок вирішення судом питань, пов'язаних із виконанням вироку» наступного змісту:

«1. Питання, які виникають під час та після виконання вироку вирішуються судом за клопотанням (поданням) прокурора, засудженого, його захисника та законного представника, виправданого та його захисника, якщо це стосується його прав та законних інтересів, органу або установи виконання покарань, а також інших осіб, установ або органів у випадках встановлених КПК України. Потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач та їх

представники, а також інші особи мають право звертатися до суду з клопотанням про вирішення питань, які безпосередньо стосуються їх прав, обов'язків та законних інтересів.

2. Питання, пов'язанні з виконанням вироку вирішуються судом у судовому засіданні з обов'язковою участю прокурора та засудженого, його законного представника, а за його клопотанням – також його захисника, а також виправданого та його захисника, якщо це стосується його прав та законних інтересів.

3. При вирішенні судом питання про звільнення засудженого від відбування покарання в зв'язку з хворобою є обов'язковою участь представника лікарської комісії, що дала висновок про стан здоров'я засудженого. При вирішенні судом питання про звільнення від подальшого відбування покарання засудженого, який під час відбування покарання захворів на психічну хворобу і про застосування до нього примусових заходів медичного характеру є обов'язковою участь представника лікарської комісії (лікаря-психіатра), яка дала висновок про психічну хворобу засудженого та його захисника.

4. У судове засідання викликаються прокурор, засуджений, його захисник та законний представник, виправданий та його захисник, представник лікарської комісії, що дала висновок про стан здоров'я засудженого, представник лікарської комісії (лікар - психіатр), що дала висновок про необхідність застосування до засудженого, який під час відбування покарання захворів на психічну хворобу примусових заходів медичного характеру, їх зміну або припинення. Про час та місце розгляду клопотання (подання) повідомляються орган або установа виконання покарання, що відає виконанням покарання або здійснює контроль за поведінкою засудженого; лікарська комісія, що дала висновок стосовно питання необхідності застосування до засудженого примусового лікування або його припинення в разі розгляду відповідних питань; спостережна комісія, служба у справах дітей, якщо розглядається погоджене з ними клопотання; потерпілий, якщо розгляд питання стосується його прав та законних інтересів; цивільний позивач та цивільний відповідач, якщо питання стосується виконання вироку в частині цивільного позову, інші особи у разі необхідності. Неприбуття в судове засідання осіб, які були належним чином повідомлені про місце та час розгляду клопотання (подання), не перешкоджає проведенню судового засідання, крім випадків, коли їх участь визнана судом обов'язковою.

5. Після відкриття судового засідання і оголошення про розгляд відповідного подання (клопотання), суддя оголошує склад суду, прізвище прокурора, засудженого, його захисника і законного представника та інших осіб,які беруть участь в судовому розгляді і з'ясовує чи заявляють вони кому – небудь відвід. Питання про відвід вирішується судом за правилами, встановленими статтями 75-81 цього Кодексу. Після вручення учасникам судового розгляду пам'ятки про їх процесуальні права та обов'язки та роз'яснення їх головуючим – суддею, а також після розгляду заявлених ними клопотань, судовий розгляд починається із оголошення особами або представниками відповідних органів та установ, які звернулись до суду з відповідним клопотанням чи поданням поданих ними клопотання чи подання.

Після цього досліджуються подані до суду документи, заслуховуються пояснення та показання осіб, які з'явилися в судове засідання.

За клопотанням учасників судового розгляду чи за ініціативою суду можуть бути витребувані і досліджені додаткові документи. В разі незгоди із висновком лікарської комісії, яка дала висновок про стан здоров'я засудженого, при вирішенні питання про звільнення засудженого від покарання за хворобою, суд вправі за власною ініціативою або за клопотання учасників кримінального провадження призначити судово-медичну експертизу. Після цього відбуваються судові дебати і суддя виходить до нарадчої кімнати для винесення ухвали.

На ухвалу суду протягом 7 днів з дня її оголошення прокурор, засуджений, органи та установи, які відають виконанням покарання та інші особи права та законні інтереси яких безпосередньо зачіпаються в ухвалі суду, вправі подати апеляційну скаргу до апеляційного суду». У разі розгляду судом питань, що стосуються прав та законних інтересів цивільного позивача та цивільного відповідача, потерпілого та інших осіб, якщо вони не брали участь у судовому розгляді, суд повинен повідомити їх про результати розгляду клопотання (подання) шляхом направлення їм копій відповідних рішень суду.

Пропозиції підготовлені: професором кафедри кримінально-правових дисциплін к.ю.н., доцентом Б.М. Телефанком, доцентом кафедри кримінально-правових дисциплін к.ю.н., доцентом В.В. Навроцькою, доцентом кафедри кримінально-правових дисциплін к.ю.н. З.Ф. Дільною.